

О.В. Хадарцев , асистент
Полтавський національний технічний
університет імені Юрія Кондратюка,
О.І. Сученко, логіст
ТОВ «Яріс – Електротех»,
Л.О. Жданова, сектор обслуговування
телефонних звернень клієнтів АТ «Дельта банк»,

ЕНЕРГОЕФЕКТИВНІСТЬ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Поняття енергоефективності тісно пов'язане з поняттям енергозбереження». Згідно Закону України «Про енергозбереження»: енергозбереження – діяльність (організаційна, наукова, практична, інформаційна), яка спрямована на раціональне використання та економне витрачання первинної та перетвореної енергії і природних енергетичних ресурсів в національному господарстві і яка реалізується з використанням технічних, економічних та правових методів. Енергоефективність слід розуміти як такий стан економіки, який дозволяє максимально ефективно використовувати наявні енергетичні ресурси, спираючись на існуючий технологічний уклад. Таким чином, енергоефективність є якісним показником ступеня розвитку національної економіки, а енергозбереження – цекількісна характеристика зменшення використання одного показника відносно іншого.

Основним із показників, який дозволяє визначити енергетичну ефективність економіки країни, виступає енергоемність валового внутрішнього продукту. Він визначається як відношення кількості спожитих паливно-енергетичних ресурсів до валового внутрішнього продукту країни. Для співставлення показників різних країн враховують розбіжність офіційних курсів національних валют стосовно їх паритету реальної купівельної спроможності. Це дає можливість співставити показники країн з різними внутрішніми цінами та різними доходами.

Україна має значний нереалізований потенціал енергозбереження, особливо в промисловості та житловому секторі, енергопостачанні. На енергоефективність української економіки негативно впливають домінування енергоемних виробництв, зношеність основних фондів значної кількості підприємств та житлово-комунального господарства і не надто сучасні технології виробництва. Показник енергоемності ВВП України за останні роки в декілька разів перевищує аналогічний показник індустріально розвинених країн. Енергоемність ВВП в країнах ЄС – 0,27 кг н.е./дол. США, в Україні – 0,98 кг н.е./дол. США. Така ситуація з енергоемністю ВВП об'єктивно обмежує конкурентоспроможність національного виробництва і лягає важким тягарем на економіку країни, тим більше в умовах залежності від зовнішніх постачальників ресурсів. На відміну від розвинених країн, де енергозбереження є питанням енергетичної та екологічної доцільності, для України це питання національної безпеки.

На рівень енергоефективності впливають такі чинники: ефективність використання ресурсів для виробництва товарів та послуг, структура національної економіки, цінова політика на енергоресурси, рівень розвитку транспортної інфраструктури, географічне розташування країни, кліматичні умови, соціально-культурні, демографічні чинники тощо. Але статистичні дослідження щодо впливу кожного з факторів на показник енергоефективності не проводились ні у вітчизняній практиці ні за кордоном. Тому досить складно визначити ступінь впливу кожного чинника на енергоефективність національної економіки. Потреба у визначенні чіткої системи факторів впливу на енергоефективність національної економіки постала лише з моменту формування стратегії підвищення енергоефективності провідними країнами і загострилася в зв'язку з необхідністю запровадження механізмів реалізації положень Кіотського протоколу. Слід зазначити, що на даний момент розробкою системи чинників переважно займаються різні міжнародні агентства, кожне з яких формує систему показників та індикаторів виходячи із своїх завдань та бачення проблеми. Формування системи факторів впливу на показник енергоефективності повинно сприяти визначенню напрямів державного впливу та формування дієвої програми енергоефективного розвитку економіки.

Модернізація енергоємних галузей промисловості, які є основою економіки України, нерозривно пов'язана з енергозберігаючими технологіями. В умовах різкого зростання цін на імпортовані енергоносії для багатьох підприємств впровадження енергоефективних технологій – це питання економічної доцільності й забезпечення конкурентоспроможності продукції. Здійснюючи модернізацію, підприємства одночасно вирішують низку важливих завдань – збільшення ефективності виробництва, економія дорогих енергоресурсів, зменшення викидів в атмосферу, підвищення безпеки обладнання і праці. В масштабах країни це забезпечить покращення загального енергобалансу, підвищення енергобезпеки й поліпшення екології.

Низький рівень енергоефективності економіки України пояснюється двома факторами:

– надмірне регулювання ринку, що заважає нормальній роботі енергетичного ринку.

– недостатні заходи зі стимулювання енергоефективності.

На рівень енергоефективності України впливають такі основні чинники:

– недосконала структура промислового виробництва зі значною питомою вагою застарілих енерговитратних технологій;

– високий рівень фізичного та морального зношування основних виробничих фондів промислових підприємств;

– значні втрати енергоресурсів;

– низький рівень впровадження енергоефективних технологій та використання альтернативних джерел енергії, насамперед, через обмеженість коштів як на промислових підприємствах, так і в бюджетній сфері;

– недосконалість правової та законодавчої бази щодо стимулювання впровадження інноваційних енергоефективних технологій.

Інструменти підвищення рівня енергоефективності

а) Регуляторні інструменти (вимоги, стандарти, правила, включаючи стратегії та планування)ю. Типовими заходами цієї групи є вимоги, заборони і правила, що встановлюють максимально прийнятну кількість викидів, ліміти на енергоносії для виробничих процесів або мінімальні коефіцієнтах споживання тепла для будівель;

б) Інформація та підвищення обізнаності. Інструменти цього типу мають на меті збільшити обізнаність суспільства по відношенню до проблем навколишнього середовища, енергозбереження та ефективного використання ресурсів;

в) економічні і монетарні інструменти (податки, субсидії, пільги, і т.д.). Такі інструменти чинять вплив на кількість товарів/послуг, що продаються і споживаються, в т. ч. на енергоресурси. Вплив цієї групи заходів відносно високий через пряме втручання в ціновий режим. Податки, мита, збори та ліцензії на використання ресурсів можуть генерувати доходи для уряду. Кожен інструмент збільшує ціну споживання ресурсів, що призводить до зниження попиту.

Наслідком вирішення проблеми енергоефективності повинно стати:

– Забезпечення за нормальної ситуації безперебійного постачання споживачам доступних енергоресурсів належної якості, а в екстремальних умовах – задоволення мінімально необхідного попиту соціально-значущих споживачів;

– ефективне використання енергоресурсів, що сприятиме переведенню держави на енергозберігальний шлях розвитку та зменшення енергоємності виробництва товарів та послуг;

– задоволення вимог економічної, виробничої, екологічно та соціальної безпеки.

Література:

1. Лаврененко В.В., Дерев'янка О.Г., Тоцький В. І . *Організаційний розвиток підприємств* /В.В. Лаврененко// Навч. - метод. посіб. -- К.: КНЕУ– 2005.

2. Маляренко В. А *Енергозбереження – пріоритетний напрямок розвитку і вдосконалення комунальної енергетики* / В.А. Маляренко // *Енергетика теплотехнологии и энергосбережение.* – 2006. – № 3. – С. 19 – 29.

3. Жовтянський В.А., Стогній Б.С. *Енергоефективність в Україні: малапроблема великої економіки* // *Дзеркало тижня.* – 2004. – №47 (522).